

MIGRATION

- SÅ FUNKAR DET

SVENSKT NÄRINGSLIV
CONFEDERATION OF SWEDISH ENTERPRISE

© Svenskt Näringsliv 2012
Ansvarig utgivare: Johan Olsson
Produktion: XRDSi Stockholm-Brussels
Författare: Merit Wager
Redaktör: Tobias Wahlqvist
Grafisk form: Andreas Enghed
Tryck: Lenanders Grafiska AB
ISBN: 978-91-7152-967-1

Förord

Det svenska näringslivet skulle inte vara vad det är idag utan invandrare. Immigrationen till Sverige har varit oerhört betydelsefull, allt ifrån medeltidens kunskapsimport, via vallonsmidet på 1600-talet till det massiva näringstillskott som invandringen på 1950- och 1960-talen innebar för den svenska ekonomin.

Ibland tenderar den svenska debatten att problematisera migrationen på ett orättvist och missvisande sätt. Enskilda exempel på problem lyfts ur sitt sammanhang och görs till allmängiltiga ”sanningar”. På det hela taget är rörlighet mellan länder något väldigt positivt. Det här skolmaterialet syftar till att förklara varför.

Utan att göra anspråk på att teckna en fullödlig bild av migrationen som helhet, vill vi på detta sätt bidra till att skapa en grundläggande förståelse för migrationens orsaker, omfattning och historia.

Migration – så funkade det, har tillkommit på uppdrag av Svenskt Näringsliv, en organisation som företräder företagen i Sverige.

Läs gärna mer på www.svensktnaringsliv.se

JOHAN OLSSON

INNEHÅLL

Vad är migration?.....	4
Den svenska migrationens historia.....	12
Asylinvandring.....	22
Arbetskraftsinvandring.....	28
Migration – engod affär.....	40
Migrationen till Sverige.....	46
Vad är ”svenskhet”?.....	52

Kapitel 1

Vad är migration?

Alla människor strävar efter att skaffa de bästa möjliga förutsättningarna att skapa ett bra liv för sig själv och sin familj. Ibland innebär det att man behöver flytta till en annan ort och i vissa fall till ett annat land.

*New York är kanske världens mest mångkulturella stad;
i princip alla folkgrupper runt om i världen finns representerade här.
Ungefär en tredjedel av invånarna är födda utanför USA.*

MIGRATION betyder in- och utvandring.

EMIGRATION betyder utvandring.

IMMIGRATION betyder invandring.

Svenskar har i alla tider sökt sig ut i världen, ofta så långt bort som till USA och Australien. På senare tid är det främst välutbildade som lätt kunnat få arbete i de länder de valt att emigrera till. En del har också arbetat några år i Saudiarabien, Singapore, Kina och i EU-länder som Storbritannien, Tyskland och Frankrike. Vissa har stannat i sina nya länder för gott; andra har efter ett antal år valt att återvända till Sverige. Många har också gift sig med människor från andra länder och valt att bosätta sig där.

På samma sätt har människor av andra nationaliteter sökt sig till andra länder för att studera, för att arbeta eller av familjeskäl. Många har också lämnat sina hemländer för att söka skydd (asyl) i säkrare länder från svåra förhållanden, krig och förföljelse. En del av dem återvänder till sina ursprungsländer när situationen i dessa länder blivit bättre.

En del av dem som invandrat till Sverige har rekryterats av offentliga arbetsgivare eller näringslivet för att bidra till landets utveckling. Andra har sökt sig hit av egen kraft för att starta näringsverksamhet, arbeta inom yrken där det varit brist på arbetskraft, forska eller använda sin specialistkompetens på företag som behöver den. Många har kommit för att de gift sig med svenska medborgare eller som adoptivbarn. I den här kategorin finns också svenskar som har vistats utomlands en längre tid och sedan återvänt hem med nya idéer, erfarenheter, kontakter och pengar.

En annan sida av migrationen är asylinvandringen. Människor har flytt sina hemländer antingen på grund av krig eller för att de varit förföljda på grund av kön, ras, religion eller sexualitet. De har sökt en fristad i Sverige. Sverige är ett av de länder i Europa som har tagit emot flest asylsökande. Alla som söker asyl har inte rätt att få det. Den svenska utlänningslagen och internationella konventioner reglerar vilka som har flykting- eller asylskäl och därmed vilka som får uppehållstillstånd i Sverige.

Walfrid Weibull (1833-1903)

kom i kontakt med växtförädlingstekniken under sin tid i USA och startade upp en fröodling och handel med fröer i Sverige.

Emigration från Sverige

Under 2011 flyttade 51 179 personer från Sverige vilket är det högsta antalet sedan 1887 då många emigrerade till Amerika. Av emigranterna var 23 344 kvinnor och 27 835 män. Drygt hälften av utvandarna var födda i ett land utanför Sverige. De vanligaste födelseländerna bland utvandarna, förutom Sverige, är de nordiska länderna Finland, Danmark och Norge. Vanligast för utrikes födda är att de återvänder till sitt födelseland. Det gjorde nära 90 procent av de finsk-, dansk- och norskfödda personerna som lämnade Sverige.

Till vilka länder flyttar svenskarna?

Bland svenskfödda utvandrare var nordiska samt engelskspråkiga länder mest populära. Till Norge, Danmark och Finland flyttade mer än var tredje svenskfödd utvandrare medan Storbritannien och USA lockade en femtedel av dem.

Immigration till Sverige

Under 2011 ökade Sveriges befolkning med 67 285 personer, vilket innebär att vi hade en folkmängd på 9 482 855 personer den 31 december 2011. Invandringen har minskat till 96 467. Den största gruppen invandrare är återvändande svenskar. Fyra av fem invandrare är under 40 år gamla när de kommer till Sverige.

EMIGRATION FRÅN SVERIGE

Bland dagens utvandrare från Sverige finns en hel del idrottsmän och -kvinnor, forskare, personer på ledningsnivå i olika branscher och människor som gifter sig med utlänningar och väljer att flytta till sin makes eller makas hemland.

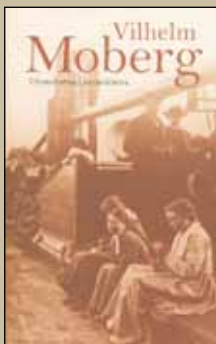
Bland de svenska utvandarna finns också helt "vanliga" människor som söker ett bättre eller intressantare liv i något annat land.

Många har emigrerat till Australien, USA och andra delar av världen för att bygga upp nya liv där. De har kanske följt med svenska företag som etablerat sig utomlands, de har fått jobb lokalt eller startat egna företag.

Svenskar har i princip aldrig behövt fly från sitt land på grund av krig eller förföljelse.

IMMIGRATION TILL SVERIGE

På 1960-talet och även in på 1970-talet förekom en omfattande arbetskraftsinvandring till Sverige: greker, jugoslaver, italienare och inte minst finländare värvades hit eftersom landet var i stort behov av arbetskraft.

Amerikasvenskarna

Under åren 1850–1930 utvandrade cirka 1,5 miljoner människor. Utvandringen var mycket stor från 1880 till första världskrigets utbrott.

Toppåren var 1881–1882 och 1887–1888 då det var kris i jordbruket i Sverige och högkonjunktur i USA. Bland de mest kända emigranterna från Sverige är de så kallade amerikansvenskarna som under åren 1850-1930 lämnade fattigdomen här hemma för att söka lyckan i ett annat land långt borta: Amerika. Av dem som emigrerade, återinvandrade ca 200 000.

Utvandrarviten

Om Amerikasvenskarna har författaren Vilhelm Moberg (1898-1973) skrivit en serie böcker: Utvandarna, Invandrarna, Nybyggarna och Sista brevet till Sverige.

*Greken Dimitrion
Varsakakos kom till Sverige
1960 för att arbeta på Scania-
Vabis.*

*Foto: Sven Oredson
Copyright: Scanpix Sweden*

Dessa människor kom ofta till Sverige en fredag och började jobba måndagen därpå. Språket fick de lära sig på arbetsplatserna. Integration var inte ett ord som fanns i folks medvetande på den tiden. Invandrare fick själva ta sig in i det svenska samhället.

De senaste 60 åren

Vid andra världskrigets slut 1945 var antalet utrikes födda i Sverige ca 100 000. Fram till 2005 hade 2,4 miljoner människor flyttat till Sverige och 1,4 miljoner hade flyttat ut ur landet. Migrationen bidrog dessutom till ökat barnafödande. Sammanlagt bidrog invandringen med ett tillskott i den svenska befolkningen med 1 840 000 personer.

Bland de 2,4 miljoner som immigrerade var ca 320 000 svenska medborgare och bland de 1,4 miljoner som emigrerade var ungefär en halv miljon svenska medborgare.

Mellan 200 000 och 300 000 svenskar är bosatta i andra länder.

1968 upphörde i princip möjligheten att invandra till Sverige för att arbeta.

De senaste decennierna (särskilt 1990- och 2000-talen) har vi i Sverige främst haft asyl- och flyktinginvandring. Det har varit människor som flytt från krig och förföljelse men också bland dem har det funnits människor med samma motiv som "amerikasvenskarnas" för över hundra år sedan: att söka sig bort från fattigdom till ett bättre liv.

Under 40 år har Sverige alltså haft en hårt reglerad och mycket begränsad arbetskraftsinvandring. För människor från länder utanför EU gick det i princip bara att invandra som flykting och asylsökande.

Möjlighet att få arbetstillstånd fanns, men kraven var mycket hårda. För att få arbeta i Sverige krävdes unika kunskaper och förmågor som ingen annan i Sverige eller något annat EU-land kunde anses ha.

Det har främst varit forskare, företagsledare, personer med specialistkompetens på olika områden samt människor som har kunnat visa att de har en anseelig summa pengar till sitt förfogande så att de kunnat försörja sig helt själva, som har kunnat komma till Sverige.

UPPGIFT - SKRIV OCH DISKUTERA

Om du fick välja, vart i världen skulle du kunna tänka dig att flytta? Varför?

Nina Persson (1974-)

är sångerska i The Cardigans och har också ett soloprojekt, A Camp. Hon hade en av huvudrollerna i filmen *Om Gud vill* från 2006, regisserad av Amir Chamdin. Nina Persson är gift med Nathan Larson och bosatt i New York.

Kapitel 2

Den svenska migrationens historia

Människor har i alla tider migrerat. De har sökt nya utmaningar, nya möjligheter, förändring. Eller flytt från krig och svåra förhållanden. Migration, i varje fall självvald sådan, är oftast positiv och berikande för samhällen, länder och för världen som helhet.

*Migration är naturlig och
har förekommit i alla tider.
Människor flyttar för att
förbättra sina levnadsvillkor.
Förr i tiden t ex för att finna
bättre jaktmarker, nuförti-
den t ex för att hitta bättre
jobb eller utbildning.*

FÖRHISTORISK TID

Forskningen kring människans ursprung är huvudsakligen överens om att människan härstammar från Afrika. För mellan 100 000 och 200 000 år sedan etablerades den människosort som vi tillhör – Homo Sapiens. Under årtusenden växte sig människan allt starkare och kom att sprida sig utanför Afrika.

För cirka 40 000 år sedan kom de första Homo Sapiens till Europa. För cirka 14 000 år sedan, när inlandsisen drog sig tillbaka, började människor förflytta sig norrut till det som nu är Sverige.

Bilden föreställer kraniet från "Lucy", en av flera tidiga människotyper.

MEDELTIDEN

Migration till Sverige har alltid förekommit. Under några perioder i historien har migrationen varit särskilt betydelsefull för utvecklingen av Sverige.

Runt år 1000 var Sigtuna en internationellt känd stad dit människor reste från andra länder för att idka handel. När Sigtuna växte och utvecklades började man efterfråga kunskap som inte fanns utbredd i Sverige. Hantverkare, köpmän och specialister från andra delar av Europa tog med sig kunskap och erfarenheter från sina hemländer. Många av dem kom att stanna kvar i Sverige.

Sigtuna

Sigtuna ligger i Uppland vid Mälarens strand, inte långt från Uppsala och Stockholm. Sigtuna är en av de första riktiga städerna i Sverige. Staden grundades av Erik Segersäll runt år 980.

I Sigtuna levde den första kristna svenska kungen – Olof Skötkonung. Sigtuna blomstrade ekonomiskt och blev ett politiskt, kulturellt och religiöst centrum som drog till sig många långväga gäster och bosättare.

Runstenen på bilden finns vid Maria kyrka i Sigtuna och är en av 148 bevarade runstenar i Sigtuna kommun.

Under 1100-, 1200- och 1300-talen utvecklade och befäste Hansa-förbundet sin makt i Nordtyskland och de övriga Östersjöregionerna. Genom handeln knöts länderna närmare varandra, både ekonomiskt och kulturellt. Det blev naturligt att människor reste och flyttade mellan olika hansestäder. Många tyskar slog sig ner i Stockholm, Visby, Kalmar, Norrköping och Nyköping.

Tyskarna bidrog i hög grad till städernas kommersiella utveckling, men även till teknisk och ekonomisk utveckling av järnhanteringen.

Konsten och kulturen från det mer utvecklade Europa spreds genom den ökade handel som Hansan innebar. Lübeck (bilden) stod modell för arkitekturen i många andra östersjöstäder, t ex Stockholm, Riga och Tallinn.

De fick också ett stort politiskt inflytande. Särskilt ”lübeckarna” fick nyckelpositioner i svensk ekonomi och betydande handelsprivilegier.

I slutet av 1500-talet utgjorde stockholmare av utländsk härkomst cirka 15 procent av befolkningen. De var främst tyskar, nederländare, skottar, italienare och danskar. Gustav Vasa och Erik XIV bedrev en aktiv invandringspolitik och rekrytering av hantverksskickliga för att snabbt omvandla Sverige till en enhetsstat.

Kvantitativt utgjorde invandrarna en liten del i svensk ekonomi, men genom sin yrkesskicklighet höjde de kvaliteten inom många områden och deras internationella kontaktnät stimulerade utrikeshandeln.

Den viktigaste förnyelsen av svenskt näringsliv under 1500-talet, som fick betydelse under följande sekler, var att tyska hammarsmeder introducerade stångjärnssmidet.

Hansan

Hansaförbundet bildades 1358 och var ett handelsmonopolförbund mellan ett hundratal städer kring Östersjön och på nordsjökusten, samt städer längs de stora floderna som gick att nå med hansastädernas speciella fartygstyp – hansakoggen.

Hansan dominerade handeln i hela området. Dess ekonomiska makt grundades på överlägsen organisation, kunskaper och kapital. Handeln ledde till ett ökat utbyte mellan städerna och människor reste och flyttade mellan de olika hansestäderna.

STORMAKTSTIDEN

Under stormaktstiden, 1611-1721, behövde statsmakten utöka sin kompetens för att stormaktsväldet skulle bestå. Idéer och impulser följde med de hemvändande soldaterna från krigsåren. Staten värvade utländsk arbetskraft och samtidigt förbjöds emigration från Sverige.

Det politiska, ekonomiska och kulturella skiktet i Sverige hade starka internationella inslag. Många holländare gjorde banbrytande insatser bland annat inom bergsbruk, järnbruk och järnindustri, skeppsbyggeri och gruvdrift.

Louis De Geer organiserade invandring av valloner till Sverige. Från början bosatte sig vallonerna inom samma områden, bland annat i Uppland och levde länge i ett slutet samhälle med egen religion och språk. De utförde alla de viktigare arbetena vid bruken och ville inte lära ut sina yrkeshemligheter, det så kallade vallonsmidet.

Mot slutet av 1600-talet började de integreras i det svenska samhället.

Det finns många spår efter vallonerna i Sverige, bland annat i uppbyggandet av stadsdelen Södermalm i Stockholm på 1600-talet, till exempel van der Nootska palatset på S:t Paulsgatan.

Tyska låneord

Svenska språket är sedan hansetidens rika kulturella och ekonomiska utbyte fyllt av tyska låneord: Betala, borgmästare, handel, krögare, köpman, mynt, rådhus, rådman, räkenskap, skräddare, slaktare, snickare är ord som från början kom från tyskan.

Louis De Geer

Louis De Geer levde 1587 - 1652 och spelade en stor roll för Sveriges utveckling. Som köpman hade De Geer kommit att bli en betydelsefull partner till den svenska staten. Han gjorde bl a stora vapen- och kopparaffärer och la grunden till den svenska kanonexporten.

Louis De Geer organiserade invandringen av valloner till Sverige. De ca 1000 vallonerna handplockades och lockades till Sverige med löften om befrielse från skatt och militärtjänstgöring.

Salvatore Grimaldi (1945-)

kom med sina föräldrar från Italien till Västerås i början av 1950-talet. Han arbetade på Volvo och startade därefter ett sliperi i sitt garage. 1982 började han köpa företag och förvärvade företag som Bianchi, Monark, Crescent och Stiga. Grimaldis företag har omkring 1700 anställda runt om i världen.

NATIONALROMANTIK OCH KRIG

På 1800-talet ersattes merkantilismen av marknadsekonomi. Industrialiseringen satte fart genom massproduktion av varor, massmedier, järnvägar, folkskola, värnplikt och folkrörelser. Nationalstaten befästes och den svenska kulturella identiteten stärktes enligt principen en nation – ett folk – ett språk – en kultur.

Några ytterligare rekryteringskampanjer av arbetskraft till näringslivet förekom inte, men i och med liberaliseringen tilläts utlännningar att resa in i Sverige utan vidare. Det finns många exempel på så kallad kedjemigration från denna tid, det vill säga att invandrare som lyckas etablera sig väl i sitt nya land lockar till sig fler från samma ursprungsland. Kontakterna och utbytet med det industrialiserade Storbritannien hade stor betydelse genom till exempel importen av verktyg, vävstolar och ångmaskiner.

Ett stort antal utländska industripionjärer och kulturpersonligheter medverkade under 1800-talet till Sveriges utveckling både i industriellt och kulturellt hänseende.

Merkantilism – marknadsekonomi

Merkantilism (av latinets mercari, idka handel) var den ledande ekonomiska teorin i Europa från tidig modern tid på 1500-talet till slutet av 1700-talet. Merkantilismen bygger på att man betraktar staten som en ekonomisk enhet. I en merkantilistisk ekonomi bestämmer staten mycket över hur handel ska få bedrivas.

Handelsbalansen var mycket viktig i merkantilismen och tullar var ett betydelsefullt medel för att se till att värdet av exporten var större än importen och för att "skydda" de inhemska marknaderna.

Medan merkantilismen kan sägas vara centralistisk och styrd ovanifrån, så är marknadsekonomi motsatsen. I det merkantilistiska systemet ville staten styra över marknadernas storlek och reglera både priserna och konkurrensen. I en marknadsekonomi bestäms priserna istället på en "marknad" där ett antal köpare och säljare möts och köpslår.

I stället för att "skydda" marknader genom tullar, vill man i marknadsekonomi öppna upp för ökad frihandel. Konkurrens är viktig för att marknadsekonomi ska fungera och under 1800-talet genomfördes en mängd reformer som ökade människors möjligheter att etablera företag.

Marknadsekonomi är ett mer effektivt ekonomiskt system än merkantilism. Övergången innebar för Sveriges del en makalös välbefinningsökning som tog oss från att vara ett av världens fattigaste länder i mitten av 1800-talet till ett av de allra rikaste hundra år senare.

EU/EES

EES står för Europeiska Ekonomiska Samarbetsområdet och är ett avtal mellan EU-länderna och Island, Liechtenstein samt Norge.

EES-avtalet innebär att medlemsländerna deltar i EU:s inre marknad och importerar och exporterar mellan varandra utan tullar eller andra handelshinder.

I och med första världskrigets utbrott begränsade Sverige och många andra länder rätten att invandra och bosätta sig. Passtvang infördes och under mellankrigstiden var invandringen låg. På grund av den växande arbetslösheten fördes en restriktiv invandrings- och utlänningspolitik. Under andra världskriget kom flyktingar från Baltikum och de nordiska länderna och 1945 fanns cirka 200 000 flyktingar i Sverige. De flesta lämnade Sverige efter kriget. De som blev kvar bosatte sig på olika industriorter.

Efter kriget kom industrin i gång i Sverige och exporten ökade. Samtidigt ökade behovet av arbetskraft, vilket gjorde att arbetare rekryterades från Centraleuropa. En ny invandringslag infördes 1954. Den innebar att inget arbetstillstånd fordrades och att invandrare hade rätt till bosättnings-tillstånd. Passtvanget avskaffades i Norden och en gemensam nordisk arbetsmarknad inrättades. Detta medförde att många finländare invandrade till Sverige. Omkring år 1955 arbetade cirka 116 000 invandrare i Sverige. På 1960-talet invandrade många från Jugoslavien och Turkiet. Men 1965 skedde en omsvängning i invandringspolitiken och 1968 infördes krav på preliminärt arbetstillstånd före ankomsten. Under 1970-talet upphörde den utomnordiska arbetskraftsinvandringen nästan helt.

Under de senaste årtiondena har det huvudsakligen handlat om flykting-, asyl- och anhöriginvandring. Arbetskraftsinvandringen från länder utanför EU/EES har varit förhållandevis låg.

UPPGIFT - GÖR ETT SLÄKTTRE

Ta hjälp av dina föräldrar och släktingar.
Hur många nationaliteter finns representerade
i din släkt?

*Mellan EU-länderna och EFTA-länderna
Island, Liechtenstein och Norge råder fri
rörlighet för arbetskraft. Schweiz, som
också är ett EFTA-land, valde efter en
folkomröstning 1992 att stå utanför.*

Kapitel 3

Asylinvandring

Flyktinginvandringen styrs av utlänningslagen men hänsyn tas också till FN:s flyktingkonvention från 1951 angående flyktingars rättsliga ställning. Sverige och ett hundratal andra länder har skrivit under den. Det innebär att Sverige ska pröva varje asylansökan och ge de människor asyl, som är flyktingar enligt konventionen. Också FN:s barnkonvention vägs in i besluten.

UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN
NORTHERN IRELAND

PASSPORT

NEW ZEALAND

PASSPORT

EN NY VERKLIGHET

Sedan 1970-talets början har invandringen ändrat karaktär. Flyktinginvandringen och den därtill hörande invandringen av nära anhöriga har sedan 1980-talets mitt blivit mer och mer dominerande. Samtidigt har arbetskraftsinvandringen blivit marginell.

De nyanlända invandrarna fick allt svårare att komma in på arbetsmarknaden. Asylärenden tog ofta lång tid och invandrare fick inte arbeta förrän de fått uppehållstillstånd, annat än i undantagsfall.

Även under konjunkturtoppen runt 1990 var svårigheterna betydande för nyanlända invandrare att få fotfäste på arbetsmarknaden. Senare sammanföll de stora flyktingströmmarna i början av 1990-talet med den ekonomiska krisen i Sverige.

Antalet asylsökande beror dels på oron ute i världen, dels på den svenska invandringsspolitiken. Ett exempel är att kriget i forna Jugoslavien medförde en kraftig ström av asylsökande till Sverige åren 1992 och 1993.

Carl Edvard Johansson (1864-1943)

skapade metoder för precisionsmätning som revolutionerade den internationella verkstadsindustrin. Därigenom kunde komponenter från en fabrik utan vidare bearbetning monteras ihop med komponenter från andra fabriker. Genom Johanssons upptäckning möjliggjordes en standardisering inom världens maskinindustri.

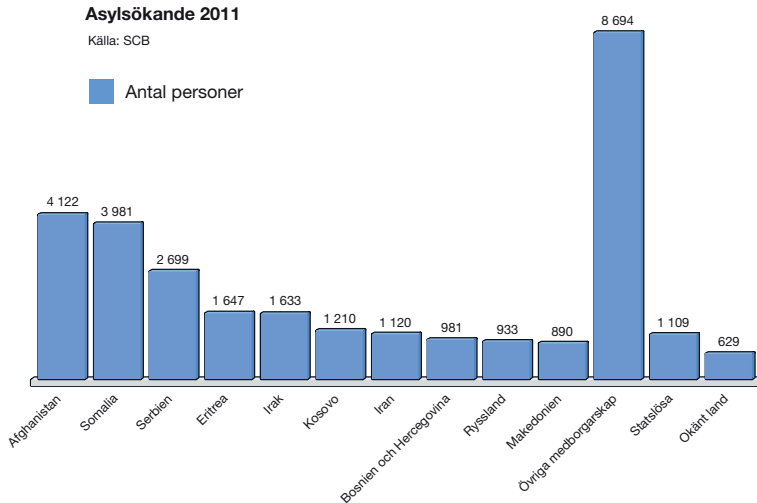
INVANDRARE OCH FLYKTINGAR

Invandrare och flyktingar är inte två ord för samma sak.

En flykting eller asylsökande är en människa som har behov av skydd gentemot sitt hemland. Om han eller hon av Migrationsverket (och i fall där verkets beslut överklagats, av migrationsdomstol) bedöms ha skäl enligt lag och konventioner kan personen antingen ges flyktingstatus enligt kriterierna i Genève-konventionen, eller få tillstånd att bosätta sig i Sverige av humanitära eller andra skäl.

Asylsökande 2011

År 2011 kom totalt 29 648 asylsökande till Sverige, en minskning jämfört med 2010 då antalet var 31 819.

ANHÖRIGINVANDRING

Begreppet "anhöriginvandring" används för personer som kommer till Sverige för att förenas med sin familj, så kallad familjeanknytning.

Det kan vara familjer (maka/make och barn under 18 år) till personer som har fått asyl eller permanent uppehållstillstånd här.

Det kan också vara adoptivbarn och personer som gifter sig med en svensk medborgare eller person i Sverige som har permanent uppehållstillstånd.

Barnkonventionen

FN:s barnkonvention trädde i kraft som internationell lag den 2 september 1990. Främst är det artikel 3 som vägs in och tillämpas av migrationsverket och migrationsdomstolarna i asylärenden.

Artikel 3 anger att det är barnets bästa som ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet. Begreppet "barnets bästa" är konventionens grundpelare och har analyserats mer än något annat begrepp i barnkonventionen. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall.

Barnkonventionen omfattar alla barn, inte bara dem som söker asyl i ett annat land.

Genèvekonventionen

FN:s flyktingkonvention från 1951, kallad Genèvekonventionen, angående flyktingars rättsliga ställning har skrivits under av Sverige och ett hundratal andra länder. Det innebär att Sverige ska pröva varje asylansökan och ge de människor asyl, som är flyktingar enligt konventionen.

Enligt konventionen är flyktingar sådana personer som har välgrundade skäl att vara rädda för förföljelse på grund av:

- ras
- nationalitet
- religiös eller politisk uppfattning
- kön
- sexuell läggning eller
- tillhörighet till viss samhällsgrupp

Förföljelsen kan komma från hemlandets myndigheter, men det kan också vara så att myndigheterna inte kan ge trygghet mot förföljelse från enskilda personer.

Herbert Felix (1908-1973)

flydde från nazismen och kom till Sverige 1938. Han hade erfarenhet från familjeföretaget Löw & Felix, välkänt i Österrike och Ungern för sina inlagda gurkor. I Sverige kom Herbert Felix också att arbeta med inläggning av gurkor och hade en stor del i framgångarna med bland annat Felix smörgåsgurka och bostongurka.

UPPGIFT - SKRIV OCH DISKUTERA

Hur kan det bli lättare att vara flykting i Sverige?

Kapitel 4

Arbetskraftsinvandring

Med arbetskraftsinvandring menas personer som invandrar från ett annat land för att arbeta. Det finns olika regler för arbetskraftsinvandring beroende på varifrån man kommer. Inom EU/EES gäller den fria rörligheten av arbetskraft, medan medborgare från andra länder behöver arbetstillstånd.

Öppet

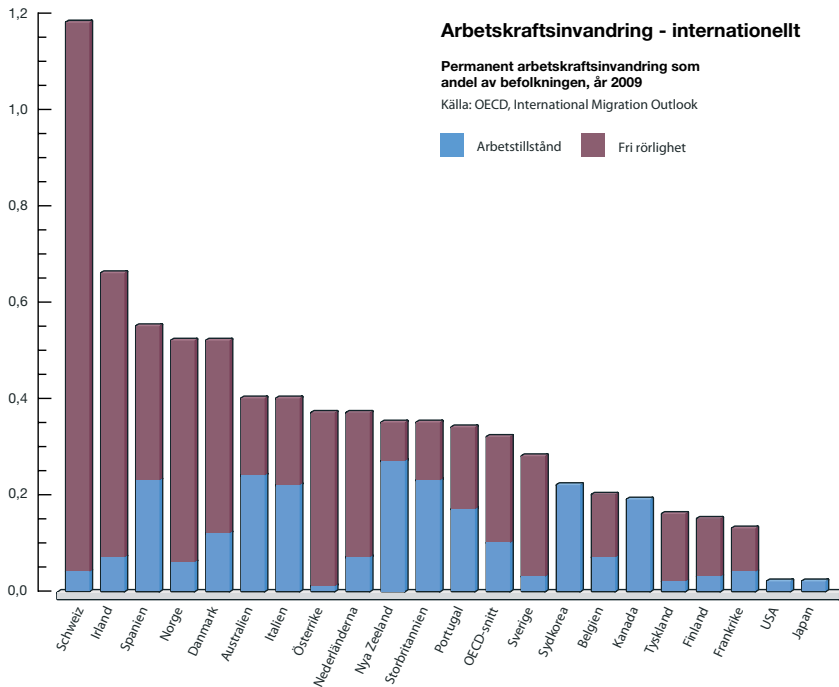
FRI RÖRLIGHET AV ARBETSKRAFT

Ett stort steg mot en friare invandring är att kunna röra sig mellan länder för att arbeta där man kan få jobb. Att Sverige återinfört rätten att söka sig till Sverige för att arbeta ses av de allra flesta som positivt.

På samma sätt som vi från Sverige kan söka oss till andra länder där vår kompetens och våra kunskaper är efterfrågade, kan nu människor söka sig hit.

EU/EES-medborgare, schweiziska medborgare, deras familjemedlemmar och personer som är varaktigt bosatta i ett annat EU-land behöver inte söka arbetstillstånd.

Övriga utländska medborgare som vistas i Sverige mer än tre månader för att starta och driva ett eget företag eller gå in som delägare i ett företag måste ha uppehållstillstånd. Egna företagare behöver inte ha arbetstillstånd.

Anledningar att flytta

Anledningarna till att människor migrerar – flyttar mellan länder – är många. Det kan röra sig om tillgång till arbete, skillnader i löner, befolkningens struktur, geografisk närhet till andra arbetsmarknader, språk, kultur med mera.

STOPP FÖR ARBETSKRAFTSINVANDRING

Efter krigsslutet expanderade den svenska industrin snabbt och brist på arbetskraft uppstod delvis till följd av de små barnkullarna födda på 1920- och 1930-talen. Till en början mildrades en del av arbetskraftsbristen genom invandring från de nordiska länderna.

Redan år 1947 började arbetsmarknadskommissionen rekrytera arbetskraft i Italien, Ungern och Österrike. På 1950-talet inriktades rekryteringen mot Västtyskland, Nederländerna, och senare också mot Österrike, Belgien och Grekland.

Under senare delen av 1960-talet dominerades den utomnordiska invandringen av personer från dåvarande Jugoslavien.

Ofta hänvisas till epoken arbetskraftsinvandring utan att man specificerar vilken period man avser. I stort sett varade epoken bara två decennier, det vill säga under 1950-talet och 1960-talet.

Fram till 1968 hade Sverige ett öppet system för arbetskraftsinvandring som positivt bidrog till den svenska tillväxten och det svenska samhället.

De som kom till Sverige som arbetskraftsinvandrare på 1950- och 1960-talen arbetade mer, tjänade bättre och bidrog mer till det gemensamma än genomsnittssvensken. Många av dem valde också att stanna i Sverige.

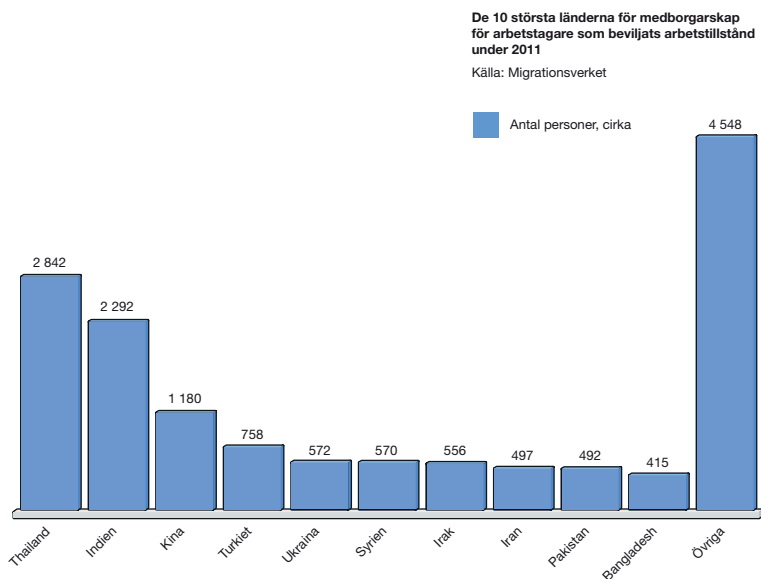
I slutet av 1960-talet uttryckte facket en viss oro över att invandringen skulle orsaka arbetsbrist. Därför infördes nya regler 1968 som gjorde det mycket svårt att arbetskraftsinvandra till Sverige.

Italienaren Luciano Veschetti kom till Sverige 1947. Först arbetade han på ASEA i Västerås och sedan på Aga på Lidingö.

*Foto: Arne Schweitz
Copyright: Scanpix*

Arbetskraftsinvandrare från icke EU-länder

Sedan 2008 har fler än 40 000 arbetskraftsinvandrat till Sverige. Under 2011 arbetskraftsinvandrade 14722 personer från 108 olika länder.

NYSTART FÖR ARBETSKRAFTSINVANDRING

År 2008 trädde en ny lag om arbetskraftsinvandring i kraft. Den har medfört en hel del förändringar. Nu är det arbetsgivarna själva, inte myndigheterna, som avgör behovet av att anställa någon från ett land utanför EU. Det har slagits fast att det är den enskilde arbetsgivaren som har bäst kunskap om vilken kompetens som krävs i den egna verksamheten och vilka rekryteringsbehov som finns.

Lagen gör det också möjligt för människor att invandra till Sverige på ett annat sätt än som asylsökande.

Den som får en fast anställning som varar i minst ett år, som han eller hon kan försörja sig på, får arbetstillstånd i Sverige om det inte finns hinder som kriminalitet eller annat som kan göra det omöjligt.

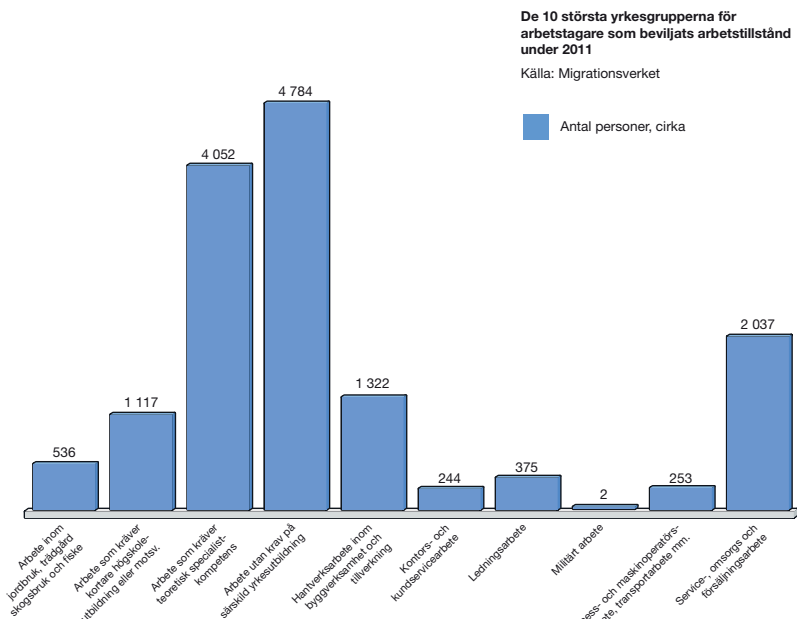
I undantagsfall kan också en asylsökande som arbetat här lagligt i minst sex månader innan han eller hon får avslag på sin asylansökan ansöka om att få "byta spår", det vill säga ansöka om arbetstillstånd. Då krävs också att arbetsgivaren garanterar arbete i minst ett år framåt.

Om anställningen består omprövas tillståndet i upp till fyra år var- efter man har rätt att söka permanent uppehållstillstånd.

Lagen möjliggör nu ett öppnare och mer flexibelt system och gör arbetskraftsinvandring betydligt lättare än det varit sedan slutet av 1960-talet.

Arbetskraftsinvandrare från icke EU-länder

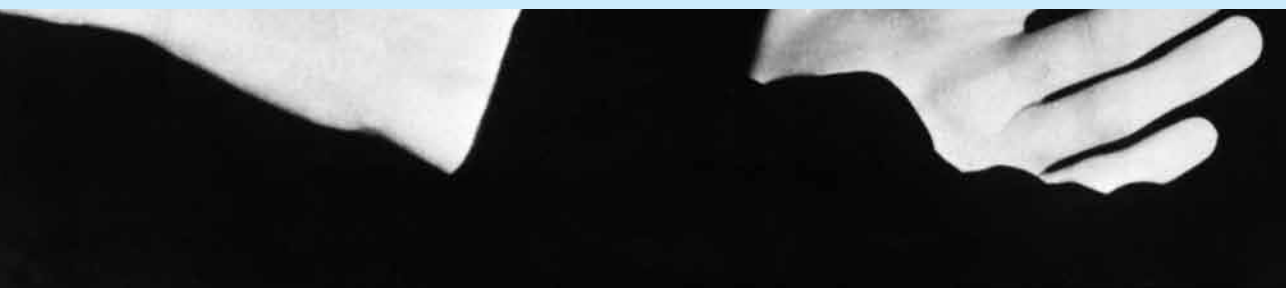
Sedan 2008 har fler än 40 000 arbetskraftsinvandrat till Sverige. Under 2011 arbetskraftsinvandrade 14 722 personer från 108 olika länder.

Greta Garbo (1905-1990)

var en svensk skådespelerska som medverkade i fler än 30 filmer. Hon flyttade till USA på 1920-talet och levde efter sin filmkarriär ett tillbakadraget liv i New York.

Artister och arbetstillstånd

Även utländska artister som ska uppträda i Sverige måste ha arbetstillstånd. Artister från många länder behöver dessutom visum.

Om en artist ska uppträda i Sverige behöver han eller hon enbart ha arbetstillstånd om engagemanget varar kortare tid än tre månader. Som artister räknas sångare, musiker, dansare och cirkusartister. De som följer med som tekniker etc räknas in i samma kategori och måste även de ha arbetstillstånd.

Dave Grohl från
Foo Fighters

ARBETSKRAFTSINVANDRINGEN BEHÖVS

Befolkningen i Sverige, liksom i större delen av EU, blir allt äldre. En del länder har redan nu ett ganska stort arbetskrafts- och kunskapsunderskott inom viktiga ekonomiska sektorer, ett underskott som inte kan fyllas inom den egna nationen.

Behovet av allt ifrån okvalificerad arbetskraft till högutbildade akademiker ökar alltså på många områden.

Andelen äldre (över 65 år) beräknas öka från dagens nivå på cirka 17 procent till 21 procent redan år 2020.

Försörjningsbördan blir allt större för de relativt sett allt färre som förvärvsarbetar och betalar skatt. En åldrande befolkning ställer ökade krav på hälso- och sjukvårdssektorn, samtidigt som gruppen förvärvsarbetande blir mindre.

Det finns olika sätt att mildra och möta problemen med åldersstrukturen.

Människor behöver vara yrkesaktiva längre och åtgärder måste vidtas för att underlätta för unga och utlandsfödda att komma in på arbetsmarknaden. Med stor sannolikhet kan också en ökning av arbetskraftsinvandringen bidra positivt till att mildra effekterna av de demografiska förändringarna. (Demografi är vetenskapen om befolkningars sammansättningar och förändringar.)

Den nya lagen om arbetskraftsinvandring, som trädde i kraft 2008, gör det möjligt för människor varifrån som helst i världen att komma till Sverige för att arbeta. Att människor kommer hit och erbjuder sina tjänster gör att vi i Sverige får lättare att möta en framtida brist på arbetskraft.

En åldrande befolkning

Drygt 17 procent av den svenska befolkningen är nu äldre än 65 år. En majoritet av dem som arbetar går i pension vid den åldern och slutar arbeta, medan en minoritet väljer att fortsätta arbeta i betydligt högre ålder. Andelen 65 år och äldre kommer att öka till 21 procent redan år 2020, för att öka ytterligare till drygt 23 procent år 2040. De som är över 80 år gamla kommer att vara en växande andel av de äldre.

ARBETSKRAFTSMIGRATIONEN BERIKAR PÅ FLERA SÄTT

Arbetskraftsinvandrare förväntas vara ganska unga när de kommer till Sverige. Många av dem antas också vilja lämna landet och återvända till sina hemländer medan de fortfarande är i arbetsför ålder.

EU – och därmed också Sverige – har framhållit vikten av att avhålla sig från en aggressiv rekrytering som dränerar utvecklingsländerna på sina kompetenta arbetstagare, så kallad brain drain.

Brain drain

Det engelska uttrycket brain drain (*brain = hjärna, drain = tömma ut*) används när man talar om begävningsflykt och forskarflykt. Att de begåvade och högt utbildade lämnar landet.

Meningen är att alla ska gynnas: Arbetstagaren själv, hemlandet och det land han eller hon vill arbeta i under en tid.

Arbetskraftsinvandrare och gäststudenter tillför kompetens när de har kontakt med eller återvänder till sina hemländer, som kan bidra till hemlandets utveckling på olika sätt. Utvandringsländerna gynnas därmed genom arbetskraftsmigrationen, om än på något längre sikt.

Den moderna arbetskraftsinvandringen kan alltså bli lyckad och framgångsrik både för Sverige (och andra länder inom EU) och för migranternas hemländer och, givetvis, migranterna själva.

Man kan även få uppehållstillstånd som egenföretagare om man kan styrka att man äger minst hälften av företaget och att man är den som driver det och har det avgörande ansvaret.

Företaget måste också tjäna tillräckligt med pengar och kunna försörja personen som driver det och hans eller hennes eventuella familj.

Vem kan få arbetstillstånd?

Om man som medborgare i ett land utanför EU/EES vill arbeta i Sverige måste man ha ett erbjudande om anställning från en arbetsgivare i landet.

För att få tillstånd krävs också att man:

- har ett giltigt pass
- kan försörja sig på arbetet

Dessutom krävs det att arbetsgivaren:

- har annonserat ut tjänsten i Sverige och EU
- erbjuder anställningsvillkor som är i nivå med svenska kollektivavtal eller vad som är brukligt inom yrket eller branschen
- ger det berörda fackförbundet tillfälle att yttra sig över anställningsvillkoren i arbetserbjudandet

Tillsammans med arbetsgivaren har den som vill arbeta här ansvar för att visa Migrationsverket att kraven är uppfyllda.

Vi blir allt äldre i vår del av världen. För att klara välfärden är vi beroende av arbetskraft från andra länder.

För att etablera sig som företagare i Sverige ska man kunna visa att man har:

- god branschfarenhet
- tidigare erfarenhet av att driva ett eget företag
- kunskaper i svenska och/eller engelska som är nödvändiga för att driva företag i Sverige
- kapital som krävs för att etablera eller köpa ett företag
- tillräckligt med egna pengar för att försörja sig själv och sin familj under det första året i Sverige

ARBETSKRAFTSINVANDRING INTERNATIONELLT

Sveriges arbetskraftsinvandring har varit lägre än i många jämförbara länder. Det kan dock vara svårt att jämföra olika länders arbetskraftsinvandring eftersom reglerna för arbets- och uppehållstillstånd är olika.

Luxemburg är ett exempel på land med hög andel arbetskraftsinvandrare och är samtidigt ett land som till skillnad från många andra har en stark demografisk tillväxt. Detta beror på den stora mängd personer som får luxemburgskt medborgarskap. Utöver den stora mängd personer födda utomlands utgörs två tredjedelar av arbetskraften av gränspendlare.

Spanien har länge varit bland de europeiska länder med lägst födelsetal och arbetskraftsinvandring har setts som en nödvändighet, särskilt inom bygg-, service- och jordbrukssektorn. Tidigare kom arbetskraften främst från Nordafrika men nu i större utsträckning från Öst- och Centraleuropa.

USA och Kanada är traditionella invandringsländer. Här anses sambandet mellan invandring och tillväxt vara starkt. Arbetskraften kom tidigare från Europa men nu främst från Latinamerika och Asien.

Det finns olika sätt att rekrytera utländsk arbetskraft. Vissa länder genomför arbetsmarknadsprövningar där myndigheterna listar yrkesområden där efterfrågan på arbetskraft är stor. Utländsk arbetskraft som möter kriterierna kan sedan ansöka om arbetstillstånd.

Ett annat alternativ är ett kvotsystem där man i förväg beslutar hur mycket arbetskraft som ska tas in.

En tredje modell, som exempelvis används i Kanada, Australien och Nya Zeeland, är ett poängsystem. Kvalifikationer som utbildning och språkkunskaper ger poäng som sedan avgör om man får arbetstillstånd.

UPPGIFT - SKRIV OCH DISKUTERA

Vilka yrken kommer att bli bristyrken i framtiden, tror du? Varför? Hur kan man undvika det?

Kapitel 5

Migration – en god affär

Internationell migration kan tillföra ett land nya idéer och ny kompetens genom att människor från andra länder bosätter sig och arbetar i landet. Migranter blir kulturella och ekonomiska broar mellan länder.

Läkaren Gordana Cancar undersöker Aleya Kaias öra på en vårdcentral i Stockholm.

*Foto: Tomas Oneborg
Copyright: Scanpix*

KULTURELLT UTBYTE

Sverige är ett litet land och behöver influenser utifrån. Ett litet land behöver människor som tänker och gör saker på nya sätt, som tillför nya idéer och nya sätt att arbeta.

Ut- och invandringen har bidragit till en hel del nyskapande. Svenskarna som en gång utvandrade till Amerika fick nya intryck och kunskaper som spred sig hem till Sverige. Dels genom återvandring, men också genom kontakten med släkt och vänner i det gamla landet.

På samma sätt som amerikansvenskarna, har många invandrare från Grekland, Italien, forna Jugoslavien och Finland bidragit till kunskaps-spridning mellan Sverige och sina hemländer.

Också en del av de människor som kommit till Sverige som asylsökande har kunnat återvända – ett exempel är kurder från norra Irak som efter många år i Sverige nu bidrar till uppbyggnad och demokratisering av området i norra Irak som kallas irakiska Kurdistan.

Kunskap om olika kulturer

Förståelse för andra länders kulturella egenheter är oerhört viktigt när man gör affärer med främmande kulturer. Exportrådet säger så här: Förhandlingsteknik, kulturella särdrag och kommunikation kan skilja sig som natt och dag:

- I vilka länder bör man lämna dricks och i vilka är det en förolämpning?
- När skall man skaka hand och när är en kram det rätta?
- Måste man sjunga karaoke med kunderna?

KOMPETENSFÖRSÖRJNING TILL FÖRETAG

Små länder är i regel väldigt exportberoende och Sverige är inget undantag. Om vi ska ha en chans att hävda oss och konkurrera med andra länder så måste vi skaffa oss all den kompetens och kreativitet som går att uppbringa.

Exportberoende länder som Sverige har också ett stort behov av invandrare med kunskaper i språk och vetskap om hur man gör affärer på andra marknader.

Den spanstalande delen av världen är stor, liksom den arabisktalande. En jättemarknad med stora möjligheter för ett exportland är Kina. Att det invandrar människor med kunskaper i kinesiska språket och kinesiska förhållanden är därmed oerhört värdefullt för Sverige.

Sverige kan inte tävla med andra länder när det gäller kostnader eftersom skatterna är bland de högsta i världen. Också bruttolönerna är höga, liksom andra kostnader som måste räknas in när vi gör affärer med världen. Men om vi lyckas skapa en rörlig och flexibel arbetsmarknad där invandrare med olika kunskaper och kompetenser välkomnas, då har vi en chans att hävda oss via kvalitet och språklig och kulturell kompetens.

Invandrare från länder som svenska företag gör affärer med har viktiga kunskaper i både språk och hemlandets kultur som är ovärderliga för exportföretagen.

EKONOMI FÖR IMMIGRATIONSlandet

Förutom det kulturella utbytet som gör det lättare för länder att handla med varandra, så finns det rent samhällsekonomiska vinster med immigration. Att det blir fler människor som bor i ett land, innebär också att fler jobbar, betalar skatt, handlar och investerar.

Östersundsfirma värvar juvelinfattare i Thailand

Efterfrågan på ringar med diamanter och andra ädelstenar är stor men företaget har svårt att få tag i personal som klarar hantverket att sätta ädla stenar i smycken.

Nu värvar man juvelinfattare ända från andra sidan jordklotet. Två yrkeskickliga och erfarna thailändska proffs jobbar vid företaget sedan i mars i år - Jittayaporn Sepram och Theerachai Arbanngam.

Men man har också en egen specialinrättad gymnasieutbildning för att underlätta rekryteringen, berättar Timmy Leosson vid Schalins.

KÄLLA: SR

Rosengård Invest satsar på entreprenörer med utländsk bakgrund

Finansmannen Greg Dingizian, som bland annat är styrelseordförande i fastighetsbolagen Annehem och Victoria Park, har startat det nya investmentbolaget Rosengård Invest tillsammans med Pölsemannens grundare Ljubo Mrnjavac, som även blir vd för det nya bolaget.

Tanken är att Rosengård Invest på affärsmässig grund ska bidra till att utnyttja den resurs som entreprenörer med ickesvensk etnisk bakgrund utgör. Dessutom räknar man med att detta i sin tur ökar integrationen och ger fler arbetstillfällen.

KÄLLA: SYDSVENSKAN

Vd för hotellkedjan Elite Hotels of Sweden

Bicky Chakraborty kom till Sverige från Indien 1966 för att studera på Stockholms universitet. Han reagerade över att studentbostäderna stod tomma över sommaren och startade en hotellverksamhet för att hyra ut dem.

Senare gick han över till att köpa nerslitna stadshotell och rusta upp dem. Idag är Elite Hotels den enda svenskägda hotellkedjan i Sverige med arton hotell i tretton svenska städer.

KÄLLA: ELITE HOTELS OF SWEDEN

Startade företaget helt utan banklån

Familjen Iskandarani startade falafelförsäljning i Malmö i början av 90-talet helt utan banklån.

– Vi lånade privat, berättar Youssif Iskandarani.

Bröderna Iskandarani driver idag falafelförsäljning på sex ställen runt om i Malmö och har fått hjälp av Lunds universitet att utveckla en frysteknik för falafel.

De har fortfarande svårt att få banklån.

KÄLLA: SVT

Alexander Samuelson (1862-1934)

var glasingenjör på Surte glasbruk innan han 1883 emigrerade till USA. 1915 formgav han Coca-Colas berömda glasflaska. Den blev världens mest välkända varumärke och varuförpackning.

Ibland kan man höra folk säga att invandring är dåligt, eftersom de som invandrar "tar jobben" från de infödda. Men det stämmer inte. Det finns inte en given mängd arbeten i ett land. Tvärtom så bidrar en ökad invandring till ökad tillväxt, vilket skapar fler arbetstillfällen och högre välstånd för alla.

EKONOMI FÖR EMIGRATIONSLANDET

Även utvandringsländerna gynnas oftast av migrationen. I en del länder är det väldigt svårt att driva företag och skaffa jobb. Många vill därför flytta till ett annat land under en period, eller för resten av livet, för att kunna skapa sig ett bättre liv för sig och sin familj.

Pengar som emigranterna tjänar i sina nya länder kommer ofta det gamla landet till godo. Många skickar pengar hem till släktingar och bidrar till att öka välståndet i hemlandet. Faktum är att det rör sig om ganska mycket pengar.

Världsbanken har räknat ut att migranter och gästarbetare i Sverige under 2005 skickade ungefär 4 miljarder kronor till sina hemländer.

**UPPGIFT
- SKRIV OCH DISKUTERA**

Vad tror du händer om länder slutar samarbeta?
Om ingen får resa eller flytta, köpa något från ett
annat land eller ta del av ett annat lands kultur
och information?

Kapitel 6

Migrationen till Sverige

Utan migration skulle vi idag vara väldigt få. Från andra världskrigets slut har invandringen till Sverige inneburit att vi är nästan två miljoner fler.

Under det dryga halvsekle 1865–1925 var Sverige ett utvandringsland. Sedan andra världskrigets slut, 1945, har Sverige varit ett invandringsland med arbetskraftsinvandring under 1950- och 1960-talen och flykting- och anhöriginvandring sedan 1980-talet.

Av de personer som kommit till Sverige under åren 1990–2003 har endast en åttondel varit människor i behov av skydd enligt utlänningslagen och internationella konventioner. Därutöver har dubbelt så många som sökt asyl fått permanenta uppehållstillstånd i Sverige på humanitära grunder.

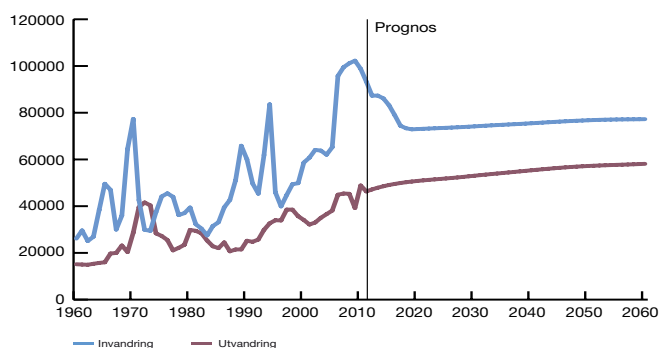
Ungefär fyra av tio som kommit har familjeband – återförening av familjer eller familjebildning – som skäl. Ser vi till de senaste årens invandring finner vi att flyktingarnas och de asylsökandes andel har minskat medan immigranter med familjeband till dessa numera svarar för hälften av invandringen. Återvändande svenskar ingår inte i dessa andelar.

En direkt följd av efterkrigstidens migration är att de utrikes födda har ökat med nästan 1 miljon från 1945 till 2003. Migrationen har medfört att andelen äldre i befolkningen ökar i långsammare takt och födelseöverskottet har ökat med nästan lika mycket som själva migrationen. (Med födelseöverskott menas att antalet födda är högre än antalet människor som dör.)

Migrationen 1945–2003 har alltså gett ett tillskott i den svenska befolkningen med 1 840 000 personer.

Som jämförelse kan nämnas att från slutet av år 1944 till år 2003 ökade Sveriges befolkning med 2 380 000 personer. Utan migration skulle Sveriges folkökning ha uppgått till 540 000.

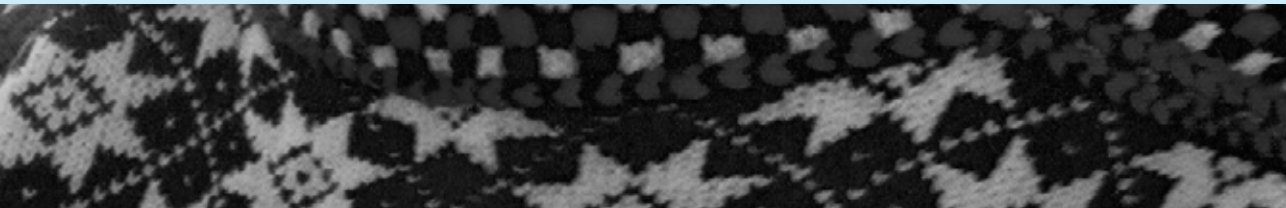
In- och utvandrare 1960–2010 och prognos 2011–2060

Ilon Wikland (1930-)

kom från Estland till Sverige som flykting vid fjorton års ålder. Hon är främst känd för sina illustrationer till många av Astrid Lindgrens böcker. Hon har också skildrat sin barndom i boken *Den långa, långa resan* från 1995.

INVANDRINGEN 2011

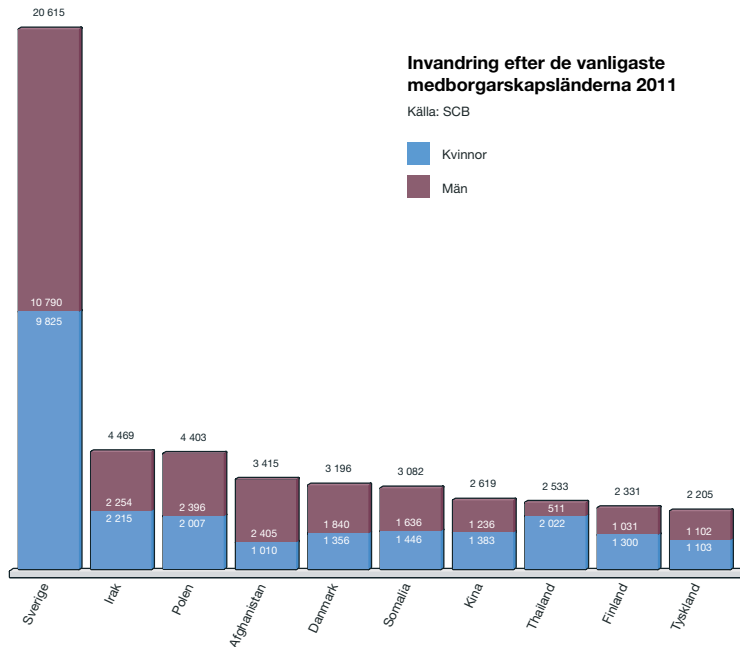
År 2011 kom totalt 96 467 personer till Sverige, 45 643 kvinnor och 50 824 män. Bland dessa personer fanns 185 olika medborgarskap representerade. Den största invandrargruppen utgjordes av 15 582 svenska medborgare. Det rör sig till exempel om svenskar som har bott utomlands och återvänder, och om personer som är födda utomlands av svenska medborgare som väljer att flytta till Sverige. Drygt 1,4 miljoner människor som bor i Sverige är födda i ett annat land (2011)

IMMIGRANTERNAS URSPRUNGLÄNDER

Den största delen av invandringen till Sverige under de senaste tre, fyra decennierna har utgjorts av asylsökande från länder utanför Europa. I Sverige finns idag en irakisk population på fler än 100 000. Också från Iran har asylinvandringen varit stor liksom från Afghanistan och Somalia. På 1990-talet sökte också många människor från forna Jugoslavien asyl i Sverige.

Invandringsländer

Invandring efter de vanligaste medborgarskapsländerna 2008. Värt att notera är att den största gruppen invandrare är människor som redan har svenskt medborgarskap.

**UPPGIFT
- SKRIV OCH DISKUTERA**

Sverige kommer att behöva fler invandrare i framtiden. Varifrån tror du att de kommer?

Kapitel 7

Vad är ”svenskhhet”?

Finns det någon svensk identitet? Vad är det som är typiskt svenskt? Det finns antagligen nästan lika många svar som det finns människor som känner till Sverige. Ett lands kultur är någonting som utvecklas hela tiden. Det som är typiskt svenskt idag behöver inte ha varit det igår och kanske inte heller är det imorgon.

*Stadsdelen Gamla Stan
i Stockholm har många
tyska influenser. T ex
Tyska Kyrkan som från
början var ett gilleshus
för tyska köpmän, men
byggdes om till kyrka på
1500-talet. Julgranen är
också en tysk tradition
från början.*

ALLT ÄR EN BLANDNING

Vad tycker du är typiskt svenskt? Chansen är ganska stor att du kommer att nämna någonting som från början alls inte var särskilt svenskt. Traditionen att ha julgran kommer från Tyskland, Volvos personbilar tillverkas bland annat i Belgien och företaget har inte varit svenskägt sedan 1999. Makaroner kommer från Italien och stugor med ”snickarglädje” som många tycker är så typiskt svenskt kallas i andra länder för ”Schweizerstil”.

Resor, handel och andra utbyten med länder i vår omvärld ger också nya intryck. När människor migrerar tar de också med sig vanor, kunskaper, kultur och tradition som blandas in med det nya landets traditioner och skapar någonting nytt.

RÖSTER OM SVENSKHET

Så här har ett antal människor – en del med etniskt svensk bakgrund, en del med invandrarbakgrund som har bott i Sverige länge och en del som invandrat de senaste tio åren, definierat ”svenskheter”:

BIRGITTA, SVENSK:

– Svenskheter är för mig ett ord som är så utsuddat idag att jag inte kan ge en definition. Möjligen är det sill, potatis och nubbe på midsommarafton med dans kring midsommarstången. Svenskheter är nog mest av allt att diskutera vad svenskheter är.

SAKINE, KURDISK PAPPA, TURKISK MAMMA:

– Svensk nationalism är mycket stark, ibland för stark (paternalismen mot invandrare). På ytan råder dock lugn; svenskheter är att vara/verka välorganiserad, förnuftig och antinationalistisk.

– Jag skulle vara med i något TV-program och diskutera svenskheter för något år sedan, och frågade min pappa vad han tyckte att svenskheter är. Hans svar: ”Svenskar startar föreningar! De kan vara bara två personer, och genast ska de organiseras i en förening och ha möten.”

ADAM, SVENSK:

– Det är ett positivt ord för mig. IKEA. Dalahästar, majstång när man dansar runt med folkdräkt, en sån där gul, blå och vit med konstiga byxor och Zlatan, för att han är störst.

ANASTASIA, GREKISK FAR OCH SVENSK MOR:

– Svenskhet är att på ett ”lagom” korrekt sätt inte kunna visa stolthet för sitt land – Sverige

- klaga på saker utan att göra något åt det: ”knyta näven i fickan”
- förespråka ansvarsfull alkoholpolitik samtidigt som man är dyngfull under alla högtider
- aldrig få vara bäst på något, man ska vara lagom bra
- tycka att människor som försöker förändra saker och ting är besvärliga
- att vara bra på att göra roliga saker tråkiga genom att lagstifta bort det roliga.

MOHAMMED, PALESTINIER OCH INNA, RYSKA:

– Svenskarna är de största naturälskarna i världen. De kan tala om detta ämne hur länge som helst. Svenskarna har en dröm om att spara naturen från mänsklig påverkan.

– Formeln för svenska äktenskap är ömsesidig respekt och oberoende makar. Framgången för denna formel kan mätas med antalet skilsmässor: mer än 50 procent.

– Vad associerar man Sverige med? Tennisspelaren Björn Borg, IKEA möbler, klockor och fisk. Men Björn Borg bor - eller bodde länge - i Monaco, IKEAs huvudkontor ligger nu i Nederländerna och klockorna tillverkas inte i Sverige utan i Schweiz. Fisken kommer ibland från Thailand och Norge. Men smörgåsbord, en ”svensk familj”, Pippi Långstrump, krispiga bröd, en röd häst, ABBA – är svenskt.

– Om man skulle införa ett embargo mot import av kaffe till Sverige då skulle livet stanna för svenskarna.

NURI, ASSYRIER FRÅN TURKIET OCH SVENSK:

– Naturen, den svenska maten och den svenska ödmjukheten inför omvärlden. Jag älskar svensk husmanskost, svenska bullar, svenska bakelser, lingondryck, lättöl, sill, potatis ... Och att gå i skogen, vilken upplevelse! Fräscht. Uppfriskande. Ljuvligt.

– Tyvärr genomsyras Sverige av konflikträdsla som leder till hyckleri som i sin tur leder till ensamhet och ledsenhet. Det bottnar i en syn på svensken som övermänniska, den svenska kulturen som norm. Det blir en omedveten fundamentalism som är farlig för individen men också för kollektivet.

– Förutom köttbullar, som jag också gillar mycket, är vi kända för

vårt smörgåsbord. Jag ser det framför mig samtidigt som jag skriver. Två andra grejer som är svenskhet är vackra blonda tjejer. Och avundsjuka. Att man avundas andra som det går bättre för finns i alla kulturer, men i Sverige överväger tyvärr ofta missunnsamheten: om inte jag har ska ingen annan ha. Det är sjukt och farligt.

MARJAANA, FINSK:

– "Svenskhet" är svår att beskriva utan att generalisera. Den är inte bara lagom, det finns också svenskar som kan bli helt galna av ilska eller glädje. Däremot tycker jag att den som blir så där riktigt ilsken skrämmer bort "den vanlige svensken", som inte säger något fördömande eller visar vad han tycker när hans åsikter avviker från vad den som är ilsken säger. Så konflikträdsla är nog utmärkande för svensken.

– "Svenskhet" är också att berömma och stödja sina arbetskamrater och andra medmänniskor med uppmuntrande utrop typ "Jösses vad bra du ser ut" eller "Det där gjorde du bra". Häromdagen förstod jag att just denna del av svenskhet gör det lätt att leva här.

JANNE, SVENSK:

– "Svenskhet" är något som jag egentligen aldrig tänkt på. Men när jag nu gör det, så är det på demokrati, levnadsstandard och undergivenhet.

– Vad är det som gör oss till svenskar? När jag pratar med ickesvenska vänner så går det upp för mig att en stor skillnad mellan oss är, att vi i Sverige tycker att det fint att prata illa om just Sverige. Det tror jag är unikt för oss svenskar. Vänner från utlandet säger: "Sverige är världens bästa land, vad skäms ni för?"

– Min bild av Sverige och "svenskhet" är en bild av människor som bryr sig om andra. Att vi sen böjer våra nackar när våra ledare lägger ännu en börda på oss är en annan sak. Vi har blivit hjärntvättade under de senaste 60 åren och det krävs mycket för att slita sig från den tvätten.

– Att svenskar skulle vara inbundna eller tysta är för mig en förolämpning.

– Det är fint att vara "osvensk" och bland det finaste man kan säga om någon är "han är så härligt osvensk". Ingen i USA skulle säga att "han är så härligt oamerikansk". Svenskhet är också att ha en sorts tro på att vi är lite bättre än andra samtidigt som vi slår oss själva på ryggen med jantestaven.

– Jag känner mig lite stolt och svensk när jag tvingar på min granne från Iran en löjlig hatt och pressar i honom kräftor och sprit. Men jag

känner en annan och sämre svenskhet när han berättar för mig att han inte fick det jobbet han sökte den här gången heller. Trots att han med sin mycket gedigna utbildning naturligtvis var överkvalificerad för det. Beror det på hans efternamn?

Något som vi svenskar till stor del saknar är sund patriotism, en känsla för vårt land. Det är fult att vara stolt över Sverige och känslan är nu endast förbehållet Dressman-Jimmy och hans gelikar. Enda gången som det är okej att vara svensk är när vi vunnit hockey-VM, då viftar vi med flaggorna i två dagar. Sedan är allt som vanligt igen.

– Här har jag en helt egen och antagligen kontroversiell teori, nämligen att vi inte har någon känsla för vårt land på grund av att vi inte varit i krig på så länge. Våra grannländer har alla fått kämpa för sin självständighet och tar den inte för given (nu menar jag inte att krig är något bra, bara en förklaring).

– När jag pratade med en kompis från Eritrea sa han att det var konstigt för den enda gången han ser den svenska flaggan är när TV visar ett reportage om skinnhuven. Det tycker han är konstigt.

Svensk mentalitet, Åke Daun

"Svenskheten har sina plussidor. Men definitivt också sina minussidor - som att vi inte vill släppa "främlingar", det annorlunda, in på livet. Denna svenska mentalitet är ett arv från gamla bondesverige, som vi ännu inte lämnat bakom oss", menar professorn i etnologi, Åke Daun, som skrivit flitigt om den svenska mentaliteten, bland annat boken Svensk Mentalitet från slutet av 1980-talet.

**UPPGIFT
- SKRIV OCH DISKUTERA**

Ja, vad tycker du är svenskhet?

Ingvar Kamprad (1926-)

registrerade år 1943 företagsnamnet IKEA, bildat av hans initialer och adress: Ingvar Kamprad Elmtaryd Agunnaryd. IKEA kom att bli ett möbelimperium känt över hela världen, och Ingvar Kamprad rankas som en av de rikaste personerna i världen. Ingvar Kamprad bor idag i Schweiz.

MIGRATION – SÅ FUNKAR DET

Migration – så funkar det, är ett skolmaterial framtaget av de svenska företagens arbetsgivarorganisation, Svenskt Näringsliv. Syftet är att sprida kunskap om hur migrationen fungerar, hur migrationen till Sverige ser ut idag och vilka möjligheter den kan föra med sig.

